

Erhvervsudvalget
ERU alm. del - Bilag 65
Offentlig

Rapport [UDKAST]

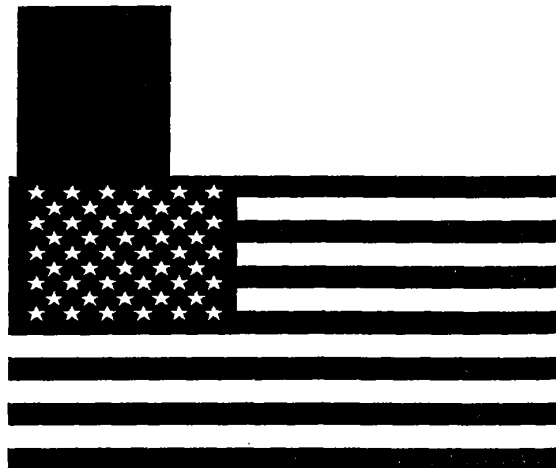
Erhvervsudvalgets studietur

til

Canada og USA

18.-25. september

2004

Indholdsfortegnelse

Deltageroversigt	s. 3
Bistand til tilrettelæggelsen af studierejsen	s. 3
Budget og regnskab for rejsen	s. 3
Hovedpunkter fra studierejsen	s. 4
Referat,	
DEL I: Canada (Ottawa)	s. 5
DEL II-A: USA (Washington DC m.v. og Boston)	s. 14
DEL II-B: USA (Boston)	s. 19
Bilag	
Folketingets pressemeddelelse	s. 22
Ritzaus telegram om rejsen	s. 23
Rejsens program	s. 24

Deltagerliste samt ledsagere

Rikke Hvilshøj (V), formand, 18-25/9
Flemming Oppfeldt (V), 18-25/9
Jan Trøjborg (S), 18-25/9
Peder Sass (S), 18-25/9, Boston, 25-27/9 og Toronto 27/9-1/10 (KUU)
Carina Christensen (KF), 18-25/9
Frode Sørensen (S), 19-25/9
Colette L. Brix (DF), næstformand, 19-25/9
Poul Fischer (DF), 19-25/9

Udvalgssekretariat:

Finn Skriver Frandsen, konsulent, 18-25/9
Karen Munk Christensen, udvalgssekretær, 19-25/9
Tommy Jørgensen, kontorkonsulent, 18-25/9

Ledsagere fra ministerierne:

Birger Riis-Jørgensen, eksportdirektør, Udenrigsministeriet, 19-25/9
Martin Bresson, kontorchef, Økonomi- og Erhvervsministeriet, 18-24/9

Lokale ledsagere:

Canada:

ambassadør Svend Roed Nielsen
ambassaderåd Anja Jeffrey

USA:

ambassadør Ulrich Federspiel
ambassaderåd Niels Boel-Abrahamsen
konsul Jakob Friis, Boston

Bistand til rejseplanlægning og gennemførelse

Studierejsen til Nordamerika (Canada og USA) skal ses i forlængelse af de to forudgående udvalgsrejser til Østeuropa (Tjekkiet og Slovenien) i 2002 og til Kina (inkl. Hong Kong) i 2003, hvor nationale rammer for innovation, etablering, teknologi, investering, finansiering, produktion, erhvervsudvikling, vækst, handel, internationalisering blev set i et dansk perspektiv og i en global sammenhæng.

Forud for afrejsen havde udvalget modtaget et omfattende baggrundsmateriale udarbejdet af UM/Danmarks Eksportråd i et samarbejde med ambassaderne.

Budget og regnskab

Rejsens budget var 275.000 kr. Regnskabet er pr. 24. november 2004 opgjort til ca. 222.000 kr., heraf flybilletter ca. 69.000 kr., visse hotel- og konferenceudgifter 49.165 kr. (FT-Eurocard), Ottawa-ambassadens udlæg 16.914 kr. (3.587 CAN\$), Washington-ambassadens udlæg ca. 58.250 kr. (10.256 US\$) og dagpenge ca. 25.000 kr. Udgiften pr. rejsedeltager bliver ca. 20.100 kr.

Rejsens hovedindtryk

- Globaliseringen er også en væsentlig udfordring for Nordamerika.
- Canada og USA lægger megen vægt på fortsat økonomisk vækst, Canada endda på at opnå stærkt stigende vækstrate.
- Meget målrettede, generelle og sektorspecifikke vækst- og udviklingsmål og vækstpolitikker, særligt i Canada.
- Generelle skattefradrag, og særlige skattefradrag for R & D (forskning og udvikling) er meget vigtige elementer i erhvervsudviklings-politikken. Canada har højere personbeskatning end USA, men giver lige som USA gode fradragsmuligheder for virksomhederne.
- Venturekapital er (let) tilgængelig i Canada og USA, større investeringer kræver dog, at man i Canada går på f.eks. NASDAQ-børsen (N.Y.).
- Både Canada og USA har meget høje uddannelsesrater ifølge OECD-oversigter, der blev præsenteret for udvalget, er niveauet højere end det danske. Mange indvandrere er højtuddannede, hvilket er et værdifuldt supplerende kompetenceløft.
- MMV/SMV (mindre og mellemstore virksomheder) ses som et meget vigtigt vækstlag.
- Rammer for virksomhedsstart og udvikling, herunder forskerparker og klyngedannelser. Der er 200 forskerparker knyttet til amerikanske universiteter. Der er megen fokus på forskning såvel på delstatsniveau som på forbundsstatsniveau.
- Klyngedannelse: ankervirksomheder + en del mindre virksomheder
  - ◆ Eks.: Tanata-klyngen (Ottawa, Canada)
  - ◆ Eks: MIT-klyngen (Boston, USA). Inden for en kvadratkilometer ligger MIT (Massachusetts Institute of Technology) omgivet af ca. 125 biotek-virksomheder, der er "afskallet" fra eller tiltrukket af MIT og den højtuddannede arbejdskraft, der er i Boston.
  - ◆ Det er afgørende for udviklingen af en klynge, at man har den nødvendige infrastruktur, det vil bl.a. sige let adgang til:
  - ◆ Veluddannet/højtuddannet arbejdskraft og mange "nabo"virksomheder og "nabo"forskningsinstitutioner i samme (del)sektor, f.eks. biotek-sektoren.
  - ◆ Let adgang til transportveje, herunder lufthavne.
  - ◆ Uddannelsesmuligheder for medarbejdernes børn.
  - ◆ Boliger og attraktive områder.
  - ◆ Attraktive (natur)omgivelser og fritidsmuligheder.
- Sammenhængen mellem forskning, innovation, produktudvikling og kommercialisering af opfindelser og udviklingsideer er meget markant i Nordamerika.
- Meget præcise Forskningsstrategier og forskningsprogrammer, f.eks.: der er satset meget på kortlægningen af gener, og man satser efterfølgende meget på kommercialiseringen af de nye muligheder, som denne nye forskningsindsigt giver for en lang række brancher.

Referat

DEL I: ERHVERVSUDVALGETS BESØG I CANADA

Søndag 19. September 2004: Ottawa

Besøg på The Canadian Museum of Civilization

Efter lørdagens 17 timers rejse fra København til Ottawa besøgte delegationen det canadiske folkloremuseum "The Grand Hall" og "The Canada Hall". Ambassadør Roed Nielsen og et par medarbejdere gav en historisk introduktion til Canada under rundvisningen på museet, der har en stor hall med indianerkultur og bl.a. en afdeling for nybyggerkultur. Derefter fik delegationen en kortere busrundtur i Ottawa på Ontario- samt på Quebec-siden af floden.

Briefing på den danske ambassade

Søndag eftermiddag gav ambassadør Svend Roed Nielsen udvalget en to-timers briefing om Canadas økonomi, erhvervsforhold og politik, såvel i delstater som nationalt. Endvidere blev forholdet til Amerika, til EU og Danmark samt andre af Canadas internationale relationer gennemgået. Endelig var der en introduktion til en række af besøgene i det efterfølgende to dages program.

Canada er arealmæssigt verdens næststørste land, mere end 200 gange så stort som Danmark, og med et indbyggertal mere end fem gange Danmarks (ca. 30 mio. indbyggere). Næsten 90 pct. af Canada befolkning bor i et smalt bælte på ca. 100 km langs grænsen mod USA.

Canada er en føderalstat, der i en lang årrække har haft en løbende diskussion om opsplitting, hvor den fransktalende befolkning, særligt i Quebec, har ønsket uafhængighed. Kravet om opsplitting er politisk imødekommet ved udbredt decentralisering, og dermed en relativt svag central, føderalmagt, hvilket mange enkeltstater synes tilfredse med. Der er således udviklet en balance, hvor delstaterne er forholdsvis autonome og på en række lovgivningsområder regulerer bl.a. egne erhvervsforhold. Canadas store byområder synes at tiltrække meget af Canadas udvikling: Quebec med 7-8 mio indbyggere og Ontario med ca. 15 mio. indbyggere (heraf Toronto ca. 5-7 mio. indb.) rummer tilsammen ca. 2/3 af indbyggertallet i Canada, og har de største industrialiserede byområder i Canada. Råvareproduktion og landbrugsproduktion er hovederhverv i de fleste af de øvrige delstater.

Canada måler sig på alle områder op mod USA. Canada ønsker også en stærkere vækst, hvorfor man har opstillet en række konkrete vækst mål. Man ønsker f.eks., at Canada bliver blandt OECD-landenes top-5 med hensyn til vækst inden år 2010, hvilket stiller krav om næsten en fordobling af den årlige vækstrate. For at nå dette ambitiøse mål, har Canada opstillet en række konkrete delmål, der skal opfyldes, ligesom man har givet en række 5-årige bevillinger, der skal fremme den industrielle og erhvervsmæssige udvikling (se også under Industry Canada-besøget).

Ligesom i USA er immigration et offensivt element i vækstopolitikken -føderalt og i de enkelte delstater. Canada tillader således en årlig indvandring på 220.000 - 250.000 udlændinge, hvoraf en betydelig del har sproglige og faglige kvalifikationer, der efterspørges i Canada, og som derfor kan starte på arbejdsmarkedet umiddelbart.

Canada vil ud af lillebrortrøjen. Canada er økonomisk, handelsmæssigt og sprogligt meget tæt på USA. 86 pct. af Canadas eksport går til USA, hvor denne eksport dog kun udgør 2 pct. af USA's BNP. USA er "storebror" i næsten alle forhold.

Canada ønsker bevidst at mindske afhængigheden af USA, og er derfor også meget åben over for samarbejde med andre lande, f.eks. EU-lande.

Historisk har EU-landene Holland og Tyskland en meget stor samhandel med Canada, der har investeret meget i disse lande. Størst var Canadas investeringer i Holland i 2003 med ca. 15 mia. CAD (1 canadisk dollars = ca. 6 kr.), hvor de direkte investeringer i Danmark kun udgjorde 1/30 eller 500 mio. CAD. Samlet udgjorde de canadiske investeringer i Europa ca. 100 mia. CAD, altså ca. 600 mia. kr. i 2002!

Canada ligner europæiske velfærdsstater mere end USA, og har et skattetryk væsentligt over USA's niveau. Canada finansierer en betydelig offentlig sektor, hvor der i vidt omfang satses på en væsentlig offentlig finansiering af skoler, videregående uddannelser, sundhedsvæsen og hospitaler.

Canada har meget store råvareressourcer, herunder også energiressourcer, men ønsker at øge forarbejdningen af disse i Canada inden evt. eksport. Der satses også meget på udvikling af højteknologiske industrier, f.eks. bioteknologi, herunder genbaseret teknologi.

Mandag 20. september 2004: Ottawa

Møde i det canadiske Industriministerium: Industry Canada inkl. National Research Council, NCR

Generaldirektør i Industry Canada, Alfred LeBlanc gennemgik sammen med nogle medarbejdere tre af ministeriets hovedopgaver af særlig interesse for Erhvervsudvalget:

- Canadas aktuelle og fremtidige industripolitik-fokus
- Innovation, teknologi og virksomhedsudvikling
- Mindre og mellemstore virksomheders udvikling, SMV/MMV

Ministeriets hovedmål:

- øge vækstraten i Canada
- fremme den globale konkurrenceevne for canadiske brancher og virksomheder

- analysere økonomiske og politiske forhold i et partnerskab med de enkelte brancher og sektorer, særligt: life sciences, biotek, miljøtek, automobil, rumfart, forsvar, energi, fremstillings- og servicesektorerne med henblik på at bidrage med forkantsinformation, strategier og sektorpolitik
- bidrage til en stærkere virksomhedsvækst og maksimere Canada's andel af den globale handel og investering
- blive én af verdens mest innovative lande
- være blandt OECD-top-5 vedr. forskning og udvikling
- som minimum nå en fordobling af de føderale investeringer i forskning og udvikling (senest) år 2010
- være blandt OECD-top-5 landene med hensyn til vækst i BNP. Industry Canada har som en meget skarp målsætning, at Canada skal op på ca. 3 pct. årlig vækst og dermed nærmere USA's vækstrater, hvor Canada i dag er nr. 15 blandt OECD-landene med en vækst på 1,85 pct.

Endvidere satses der også meget på udvikling af højteknologiske industrier, f.eks. bioteknologi. Herunder satser Industry Canada meget målrettet på at fremme: udvikling af nye produkter, herunder:

Fremme kommercialisering af opfindelser/udviklingsprojekter:

- forskning og udvikling
- finansiering
- vilkår for små og mellemstore virksomheder (SMV/MMV)
- klyngedannelser.

Premierminister Paul Martin har udnævnt:

- en national videnskabsrådgiver for premierministeren
- en Parliamentary Secretary (statssekretær i industriministeriet, der også er medlem af parlamentet) særligt vedr. videnskab og små virksomheder.

NRC. National Research Council

NRC er etableret i 1916 og har 4000 ansatte, et årligt budget på godt 3 mia. kr. og er rådgiver for den canadiske regering i spørgsmål om:

- videnskab og teknologi
- forskning
- program for kuvøsevirksomheder
- et kommercialiseringsprogram for MMV/SMV
- program for klyngedannelse.

NCR fremmer fokus på øget offentlig støtte til kommercialisering af opfindelser og udviklingsprojekter:

- virksomheders kommercialiseringsprojekter
- universiteter og forskningshospitaller
- pre-seed og seed-funding (startkapital) samt venturekapital

- ny 5-års-bevilling til en pilot-fond vedr. fremme af ½kommercialisering og konkurrence
- ny 5-års-bevilling til en pilot-fond specielt for forskningslaboratorier
- fordoble fond til udvikling af bæredygtige teknologier.

NCR har også fremlagt en handlingsplan for innovation:

- Canada skal blive et læringssamfund/uddannelsessamfund
- et samfund, der investerer i ideer
- forenklet regulering skal fremme innovation^{1/2}
- virksomhedsklynger skal bringe ideerne til markedet
- udvikle forskellighed og styrke byområderne:
  - anerkendelse af udlændinges kvalifikationer og
  - mulighed for hurtig behandling af indvandreteres ansøgninger
  - inddrage den oprindelige befolkning
  - inddrage personer med handicaps.

Besøg hos Wesley Clover-klyngen i Tanata Business Park (Ottawa)

Mødet blev holdt hos BreconRidge Manufacturing Solutions Corporation, der er en ledende producent og underleverandør af hardware for Wesley Clover-klyngens 21 virksomheder beliggende i satellitbyen Tanata ca. 20 km uden for Ottawa.

Wesley bistår i en del tilfælde med at sælge klyngevirksomheders produkter.

Rundvisning på BreconRidge, hvor udvalget så helautomatiske maskiner, der "plantede" en lang række forskellige modstande m.m. på en "printbundplade". En produktion i Canada kunne betale sig, hvis der var brug for mindre end 1000 stk., og hvis der var behov for hurtig levering. Ellers var Kina-producerede plader et attraktivt alternativt, men omstilling til en ny pladeproduktion tager 18 uger i Kina, hvor den klares på en dag eller få dage i Canada.

I en lang række produktioner af monterede bundprintplader er der behov for små serier, og da produkterne ofte er under løbende udvikling justerer man straks udformningen af bundpladerne, og BreconRidge kan dermed hele tiden sende nyeste udviklede version til kunderne fra Tanata-fabrikken i Canada. Noget af produktionen flyttes til f.eks. Kina, men kun produktionen af større serier, som ikke haster.

Peter Strom er direktør og formand for March Networks Corporations, der er en del af Wesley-Clover-klyngen. March Networks er en mindre/mellemstor virksomhed med ca. 100 ansatte, der udvikler og sælger bl.a. centralstyret bank- og (metro)stationsovervågningsudstyr. Virksomheden havde salgssamarbejde med MITEL(salgssiden) i UK, og med BreconRidge (produktionssiden) i Kina. March Networks delte kontorfaciliteter med MITEL.

Dette er tale om en industriklynge, som har to store virksomheder, der er klyngens ankervirksomheder. Det ene anker er en produktionsvirksomhed, der også kan producere de små virksomheders produkter, og det andet anker kan

hjælpe de små virksomheder i klyngen med at afsætte produkterne nationalt og internationalt. Ankervirksomhederne kan således indgå både i et udviklings-, produktions- og afsætningssamarbejde med de små udviklingsorienterede "nye" virksomheder.

Strom ser følgende fordele ved at deltage i en klynge:

- OCRI giver de små virksomheders ledere muligheder for at møde seniorledere, bl.a. i ankervirksomhederne
- TPC støtter med vækstmidler rettet mod telekomindustrien
- Telesat og Healthcare Canada-partnership støtter forbedret service i sundhedssektoren, når den er baseret på indførelse af ny teknologi
- EDC, Export Development Corporation finansierer salgskreditter
- Lettere adgang til kapital fra pensionskasser og ankervirksomheder
- Lettere adgang til venturekapital og investeringsbanker
- Lokal højt kvalificeret arbejdskraft hos andre virksomheder i klyngen eller i området
- Forretningssamarbejde mellem virksomheder i klyngen
- Teknologisk udvikling som følge af samarbejde i klyngen
- Salgskanaler udvides via samarbejde med andre virksomheder i klyngen

Der er en klyngekultur, hvor den adm. direktør for hver af klyngens små virksomheder kan tage direkte kontakt til den administrerende direktør for ankervirksomhederne med henblik på at få referencer, råd eller udviklings-, produktions- eller salgssamarbejde etableret med en afdeling eller et datterselskab i ankervirksomheden. De små virksomheder kan således trække på de store virksomheders erfaringer og netværk og indgå i forskellige former for kommercielt samarbejde med dem – til fælles glæde.

De små virksomheder i klyngen havde ikke klaret sig på samme måde, hvis de ikke havde haft mulighed for at hægte sig på ankervirksomheder og udnytte bandwagon-effekten, sagde direktør Strom.

For 15-20 år siden var der kun to store ankervirksomheder i Tanata-industriparken udenfor Ottawa. Men bl.a. fordi Canada i dag har en erhvervs politik, der understøtter virksomhedsklynger, er der nu en række klynger med ankervirksomheder som: Cognos, CORE, Nortel Networks, MITEL, Alcatel, New Bridge og Wesley Clover.

MITEL var startet af Terrance Matthews, der solgte virksomheden, da den var opbygget. Pengene blev geninvesteret i en række nye virksomheder, bl.a. New Bridge Networks. Matthews opbyggede også Tanata Business Park samt hotel og golfklub og anden infrastruktur og personaleattraktioner.

Peter Strom havde arbejdet i Silicon Valley i 12 år og gjorde opmærksom på, at det canadiske netværk støttes af forskellige offentlige midler, hvor Silicon Valley er 100 pct. privat finansieret, hvorfor omkostningerne ved etablering for en virksomhed var mindre i Tanata end i Silicon Valley. Et omkostningsindeks for

amerikanske og canadiske high-tech-industribyer viste, at Ottawa/Canada ligger markant under det amerikanske omkostningsniveau.

Leo Lax, direktør for Skypoint Capital-venturevirksomheden, der er startet af Terrance Matthews. Lax orienterede om investeringer med venturekapital. Skypoint støtter små virksomheder, der måske starter i en garage, så de kan starte op og modnes, hvorefter de planlægges solgt ca. 7 år senere.

Der er mange ventureinstitutioner og investeringsbanker og pensionskasser, der investerer i nye private virksomheder. Export Development Corporation finansierer debitorer.

OCRI (Ottawa Centre of Research and Innovation) var medarrangør af mødet med March Networks. Direktør Michael Darch gennemgik OCRI, der bygger på offentlig-privat partnerskab.

Han fandt triangel mellem:

- virksomheder,
- offentlige myndigheder og
- universiteter (Ottawa University og Carleton University)

meget væsentlig for udvikling af arbejdspladser og industrier.

OCRI forsøger at sælge (eng.: brande) Ottawa bredt og tiltrække virksomheder og investeringer. Han nævnte at Bell Northern Electric fra 1958 havde været en igangsættende faktor for den nuværende telekom-industri, der havde udviklet sig. Der var også mange softwarevirksomheder, halvleder-producenter og fototeknik-virksomheder.

Michael Darch påviste, at hver gang økonomien havde fået et tilbageslag, var antallet af nye virksomheder vokset markant, fordi mange virksomheder havde været nødt til at fyre medarbejdere, der så i deres nød etablerede egen virksomhed.

Darch sagde, at Canada havde verdens bedste skattefradragssystem for R & D (forsknings- og udviklingsudgifter). Virksomhederne kunne ved udnyttelsen af fradrag få 70 pct. besparelse af R&D-udgifterne, hvad han fandt afgørende for en række udviklingsprojekter i virksomheder.

Han fandt det også afgørende, at der var udenlandske investeringer, og nævnte, at Canada er USA's næststørste investeringsområde. Som eksempel blev nævnt Kina, der har haft en meget stor vækst, som også i høj grad skyldes udenlandske investeringer.

Ifølge Darch var det meget vigtig, at man i et land havde serie-iværksættere, der ikke blot starter én virksomhed, men som fortsat starter nye virksomheder, hvilket Terrance Matthews havde været et eksempel på.

Middag hos ambassadør Svend Roed Nielsen og frue

Ambassadørparret havde inviteret Erhvervsudvalget på deres sidste aften i residensen i Ottawa (inden forflyttelse til N.Y.) Udvalget var inviteret sammen med en række danske og canadiske erhvervsfolk.

Udvalgsformand Rikke Hvilshøj holdt tale.

Tirsdag 21. september 2004: Ottawa

Rundbordssamtale om erhvervslivets vilkår i et ændringssamfund

Canadian Manufactures porters, The Conference Board of Canada samt det såkaldte Public Policy Forum. Conference Board havde opstillet 17 benchmarks i en sammenligning med større OECD-lande. Bl.a. ønskede man Canadas udgifter til R & D (forskning og udvikling) øget, så Canada blev løftet op fra en 15. plads til en 5. plads. Man sammenlignede selskabsskatter og havde fundet ud af, at Canada fik 8.5 pct. af BNP i virksomhedsskatter, hvor kun USA og Australien havde et lavere niveau. Med hensyn til venturekapital lå Canada nr. 2 efter USA.

Man karakteriserede Canadas "Innovations karakter" som bestående af :

- Samarbejde og vidensdeling
- Udenlandsk investering i R & D
- Investeringer baseret på venture kapital
- R & D skattecredit

Midler til at øge Canadas muligheder:

- Blive bedre til at øge kommercialiseringsgraden
- Afbalancere regeringens ressourcer og programmer mellem R&D og kommercialisering
- Øge virksomhedernes investeringer i R & D, efteruddannelse, maskiner og udstyr
- Øge forståelsen for "innovations-færdigheder" samt integrere uddannelse, efteruddannelse og immigrationspolitik
- Bedre integration af uddannede immigranter i arbejdsstyrken
- Fremme lokalt-ledet og kommunalt-baseret innovation

Canadian Manufacturers and Exporters gjorde bl.a. opmærksom på den omkostningsklemme, som virksomhederne var inde i, og som nødvendiggjorde markante ændringer (1. kvartal 2000 – 4. kvartal 2003):

• salgpriser	-6,2 pct.
• lønninger	+11,2 pct.
• råvarepriser	+22,4 pct.
• skat på løn og benefits	+18,5 pct.
• el	+32,4
• olie mv.	+98,6 pct.

Møde i det canadiske parlament med handelsministeren og erhvervsorienterede parlamentarikere valgt i Ontario-provinsen.

Parlamentet var ved at afslutte sommerferien, og skulle åbne den følgende dag med Generalguvernørens trontale.

Minister of International Trade (udenrigshandelsminister) Jim Peterson og Parliamentary Secretary Jerry Pickard (statssekretær i Industriministeriet med særlig henblik på samarbejde med parlamentet vedr. SMV/MMV), begge fra det liberale parti. Endvidere deltog et par parlamentsmedlemmer fra Ottawa-Carleton området (konservativ + liberal).

Jim Peterson indledte med at nævne, at han havde haft et godt samarbejde med økonomi- og erhvervsminister Bendt Bendtsen under WTO-forhandlingerne i Geneve. Han karakteriserede relationerne til USA med et citat af den tidligere canadiske premierminister, Pierre Trudeau: "Sleeping with an Elephant".

NAFTA-medlemsskabet (frihandelsområde for Mexico, USA og Canada) havde klart styrket Canadas handelsmuligheder. Ministeren gjorde opmærksom på den meget store samhandel med USA, og at der kommer varer for 2 mia. CAD\$ over US-CAN-grænsen hver dag. Ministeren oplyste, at Canada havde flere fossile brændstoffer end Saudi-Arabien, hvorfor Canada ikke ville komme til at mangle brændsel. Ministeren så gerne mere dansk import af canadiske varer, da den danske eksport til Canada var fem gange større end importen fra Canada! Ministeren gjorde opmærksom på, at Canada havde et af de mest generøse skatteregimer. Han fandt, at den hårde konkurrence pressede alle lande til at give tilskud til erhvervene og virksomhederne.

En ung konservativ politiker nævnte nogle centrale kompetencer, der var:

Forudsætning for vækst og udvikling af erhvervene:

- veluddannet arbejdsstyrke
- mere uddannelse
- internationale handelsaftaler
- globalisering skal være en topprioritet – der er brug for en hensigtsmæssig måde at håndtere globalisering på
- et land og en virksomhed skal frem for alt gøre en indsats i det led i kæden, hvor man kan skabe størst værdi

Politikeren ønskede i øvrigt landbrugssubsidierne fjernet i såvel EU som USA.

En anden politiker fandt, at canadiske MP'er var mere uafhængige af økonomiske interesser end amerikanske: Canadiske politikere bygger deres politiske arbejde på personlige principper og partiprincipper i højere grad end f.eks. mere generelle principper, som den nationale sikkerhed.

En politiker opstillede et aktuelt dilemma for Canada: Skulle man investere i udvidelse af råvareindustrien, eller skulle man investere i 30 nye universiteter. Hvad ville gavne Canada mest?

Rundbordssamtale med repræsentanter for den canadiske biotek-sektor.

Man har i Canada en gammel tradition for at prioritere den canadiske "Life Sciences Industry" højt. Life sciences er bl.a. biologi, medicin, psykologi mv.:

GenomeCanada udvikler rammer og biotekmål

Direktør Martin Godbout GenomeCanada, introducerede GenomeCanada, der var blevet etableret i 2000 med henblik på at udvikle en national forskningsstrategi, herunder støtte udviklingen af en forsknings-infrastruktur, særligt inden for nye teknologier inden for f.eks. miljø, sundhed, landbrug, skovbrug og fiskeri. I 1998 etablerede man mål for den canadiske biotek-industri: Man søger i særlig grad at fremme udviklingen af nye produkter bl.a. med afsæt i de store genfastlæggelser, der er foretaget internationalt og i Canada de seneste år. Organisationen er ikke statslig, men modtager støtte fra den føderale regering (Fond for Strategisk Forskning).

GenomeCanada-hovedpolitik for den canadiske bioteksektor:

- fremme canadiernes livskvalitet ved at positionere Canada som ansvarlig og førende på bioteknologi-området på verdensplan
  - fremsætte en grundlæggende politik-handlingsplan med
    - visioner
    - hovedprincipper
    - mål

GenomeCanada-handlingsplaner:

- etablere fem nationale Genome-centre i Canada inden år 2000
- fokusere på "big science" (storskala projekter)
- etablere videnskabs- og teknologi platforme

GenomeCanada har følgende karakteristikker:

- non-profit organisation
- integrere stewardship og værdier med økonomi og offentligt engagement
- styrke koordinering (etablere et canadisk biotek-sekretariat- CBSec)
- etablere en canadisk rådgivende komite for biotek (CBAC)
- etablere en BioPortal (www.biotech.gc.ca)

GenomeCanada har etableret internationale projekter med: Sverige, Holland, Danmark, Spanien, Norge, Storbritannien og USA. Den danske og den canadiske regering indgik således i december 2002 en aftale om samarbejde vedr. den bioteknologiske sektor.

Formand og direktør LaMontagne fra PainCeptor Pharma nævnte, at det generelt var væsentligt billigere at udvikle og markedsføre produkter i Canada sammenlignet med USA. For tiden fik man ikke støtte til de meget tidlige faser af etableringen, men det kunne ændre sig, og LaMontagne nævnte:

Tre forudsætninger for succes:

- management
- penge (investeringer og senere salg)
- teknologi

I Canada kunne man ikke få finansieret de store spring fremad. Så måtte man gå på NASDAQ-børsen i USA. Der var geografiske restriktioner på en del canadisk venturekapital, så man f.eks. kunne blive nødt til at etablere en del af virksomheden i Ontario (for at få lån derfra) og en anden del i f.eks. Quebec (for også at få lån derfra). LaMontagne havde bestyrelsesmedlemmer i sit selskab, der repræsenterede provinser. Disse var naturligvis meget opmærksomme på, at der blev etableret arbejdspladser i disse områder.

LaMontagne nævnte, at virksomheden havde udviklingssamarbejde med bl.a. danske NeuroSearch, og at man i en tidligere fase havde arbejdet sammen med danske Lundbeck et par år. PainCeptor havde modtaget ca. 20 mio \$ i offentlig støtte.

Startkapital (seed investments) vil meget ofte komme fra offentlige fonde. Canada havde (ligesom Tyskland) meget store seedfonds a la Vækstfonden for 10 år siden, men der blev startet for meget og for hurtigt, og der var ikke tilstrækkelig managementkapacitet. I dag går alt lidt langsommere. PainCeptor er en fusion af to canadiske biotekselskaber, og befinder sig stadig i udviklingsfasen. PainCeptor bygger på en kapital svarende til næsten 5 mia. kr.

Skattecredit er et godt instrument. Canada giver f.eks. 40 pct. skattecredit, og for de sparede penge blev der hyret ansatte, der betalte 60 pct. af lønnen i skat. Så skattecreditten var ikke nogen stor udgift for delstaten.

DEL II-A: ERU's BESØG I WASHINGTON DC. mv.

Onsdag 22. september 2004: Washington DC

Ambassadørens briefing

Ambassadør Ulrik Federspiel gav delegationen en kort morgenbriefing om amerikansk økonomi og politik, herunder om det forestående valg til præsident (Bush vers. Kerry) samt valget til Repræsentanternes Hus og Senatet med en gennemgang af forløbet op til valget samt de væsentligste valgeregler.

Endvidere berørte Federspiel præsidentkandidaternes syn på bl.a. frihandel/fair handel, Irak, Israel/Vestbredden, og omtalte det dårlige transatlantiske forhold. Ambassadøren gjorde opmærksom på de modsatrettede udviklingslinier på hver side af Atlanten, hvor Europa langsomt nedbryder de nationale stater og styrker det fælles europæiske samarbejde, samtidig med at USA styrker enkelt-staterne og forbundsstaten, men nedbryder de internationale institutioner. Efter valget ville der ske en fornyet stillingtagen til det transatlantiske forhold, men lette løsninger fandtes ikke.

Vedr. Amerikas økonomi gjorde ambassadøren opmærksom på, at Greenspan ikke havde udtrykt bekymring for det store årlige underskud på betalingsbalancen. Man forventede en vækst på 3-4 pct. næste år. Der var forventning om en vis ekspansion i økonomien, men formentlig ikke før 2. halvdel af 2005. Der var ikke kun tale om en forbrugspræget ekspansion, men om vækst i virksomhedernes investeringer.

Endelig gjorde amb. Federspiel opmærksom på, at der havde været en dansk eksportstigning til USA på ikke mindre end 24 pct. fra juni 2003 til juni 2004, så Danmark i øjeblikket vandt markedsandele i USA.

Robert D. Atkinson, Progressive Policy Institute (3rd WAY Democratic Leadership Council)

Atkinson sagde, at demokraterne var mere protektionistiske end republikanerne. Han beklagede, at udbudsforretninger i Japan, Korea, Kina "snyder på vægten", og de giver dermed indirekte tilskud til valutaen. Yderligere beklagede Atkinson, at offentlige udbud ikke er åbne i Sydøstasien.

På et spørgsmål, om enkeltstaterne i US har grænser for tilskud til virksomheder, sagde Atkinson, at det havde de ikke. Set i et nationalt perspektiv taber enkeltstaterne hvert år i alt 50 mia \$ ved at investere i tiltrækning af virksomheder fra andre delstater. Enkeltstaterne skulle hellere udvikle teknologien for disse penge. Bl.a. Michigan, Pennsylvania, New York, og Maryland har de sidste 10 år fokuseret på teknologipolitik. Atkinson nævnte også, at hundreder af amerikanske universiteter har etableret forskningsparker, og nævnte, at enkeltstaterne også giver penge til f.eks. træning og uddannelse af arbejdskraft, hvilket Atkinson dog mente kunne mindske arbejdskraftens mobilitet.

Møde med kongresmedlem Charles Pickering Jr., næstformand for Energi og Erhvervsudvalget i Repræsentanternes Hus

Pickering er én af fire medlemmer i Repræsentanternes Hus, der er valgt i Mississippi (3. distrikt). Pickering er republikaner og medlem af Energi- og Erhvervsudvalget (og i Landbrugsudvalget). Han arbejdede i Budapest 1986 og 87.

Pickering nævnte aktuelle politiske spørgsmål og lovgivningsinitiativer på en række områder, men præciserede bl.a. vigtigheden af, at der skal investeres meget i en fremtidsrettet produktion: i bioteksektoren, elektroniksektoren mv.

På et spørgsmål om, hvordan man kan arbejde i Repræsentanternes Hus, når alle er på valg hvert andet år, sagde Pickering, at de fleste medlemmer sad på sikre mandater (måske 90 pct.), hvorfor det kun var et mindretal (måske 10 pct.), der skulle ud i egentlig valgkamp. Men han havde dog selv kæmpet mod et andet medlem af kongressen sidste gang. Pickering karakteriserede de to kamre på følgende måde: Huset (Repræsentanternes Hus) fremkommer med mange aktuelle forslag, hvor Senatet ofte vil sikre det lidt længere perspektiv.

American Chamber of Commerce in Denmark

Udvalget havde et frokostmøde i Army and Naval Club med danske og amerikanske forretningsfolk i dette dansk-amerikanske Chamber, som er en

underafdeling af U.S. Chamber of Commerce. Endvidere deltog flere embedsmænd fra administrationen.

Udvalgsformand Rikke Hvilshøj gennemgik i en tale hovedtræk af dansk politik samt hovedlinier i dansk og europæisk erhvervspolitik.

Besøg hos it-virksomheden CSC (Virginia)

Computer Sciences Corporation CSC har i alt 90.000 ansatte i 80 lande, heraf ikke mindre end 45.000 ansatte i CSC's selskab vedr. den amerikanske forbundsstatssektor, som udvalget besøgte. Denne del af selskabet har ca. 1/3 af det samlede selskabs indtjening.

130 mio. borgere har forbindelse til skattesystemet via CSC-opkoblinger. Hvor IBM har et marked på 55 mia. \$, har CSC et marked på 14 mia. \$. CSC driver en række store offentlige føderale it-systemer. Der er et meget stort militært forsyningssystem SAM, og man har et Logistic Modernization Program LMP, der styrer 6 mio. varer, der skal distribueres til 6 mio. slutbrugere. Der er tale om verdens største forsyningssystem. Også National Security Agency og Federal Bureau of Investigation (FBI) er kunder.

På et spørgsmål om off-shoring, sagde CSC, at man havde en afdeling i Indien, men ikke i Kina. På et spørgsmål, om man mente, at der på baggrund af globaliseringen ville komme en helt ny teknologi på området, sagde CSC, at man ikke mente, at der i CSC-regi ville ske væsentlige teknologispring de kommende 10 år.

Møde med senator Robert Bennett, medlem af Senatets "Committee for Small Business & Entrepreneurship."

Senatoren gave en bred politisk gennemgang af aktuelle politiske emner, herunder af det forestående præsidentvalg og kongresvalg. Bennett nævnte bl.a. kort mellemøstproblematikken, og gav udtryk for pessimisme med hensyn til mulighederne for fred indenfor en overskuelig tidshorisont. Senatoren mente i hvert fald ikke, at der var muligheder for en løsning, så længe Arafat var aktiv.

Middag hos ambassadør Ulrich Federspiel og frue

Udvalget var inviteret til middag sammen med en række danske USA-korrespondenter. Jan Trøjborg holdt tale.

Torsdag 23. september 2004: Washington DC

Møde med John C. Fortier, American Enterprise Institute (morgenkaffearrangement på hotel Holiday Inn, Georgetown)

American Enterprise er en tænketank, der har ca. 150 medarbejdere. Fortier selv arbejdede meget sammen med folk fra tænketanken The Brookings Institution, som er mere til venstre i det politiske billede end American Enterprise.

Fortier nævnte, at det havde været en meget lang valgkamp. Kerry havde i modsætning til Bush ikke fået meget ud af sit partikonvent. Flere vælgere end ved

tidligere valg havde meget tidligt fastlagt deres stillingtagen. De tre debatter mellem Bush og Kerry kunne give udfordrerens Kerry et gennembrud, hvis han gennemførte dem klart bedre end Bush.

I 30 stater var der så klart et flertal for én af de to kandidater, så der slet ikke blev ført valgkamp. Hans vurdering var, at der kun var 10-12 swing-stater, dvs. stater, hvor der er stor usikkerhed om udfaldet af valget og derfor intens valgkamp.

Hans vurdering var, at:

- "republikanerne elsker Bush"
- "demokraterne hader Bush, men elsker ikke Kerry vildt"

Fortier mente, at Ralph Nader kun ville få halvt så mange stemmer som ved sidste præsidentvalg, så kun hvis der er en meget tæt afgørelse mellem Bush og Kerry, kunne Naders deltagelse få betydning (for Kerry).

U.S. Chamber of Commerce

Senior Policy Director Scévole de Gazotte, arbejder med europæisk politik i organisationens internationale afdeling, og har således ansvar for området transatlantiske relationer og for relationer til EU og Europa i øvrigt.

U.S. Chamber of Commerce er en non-profit erhvervsorganisation, der har ikke mindre end 3 mio. virksomheder som medlemmer. U.S. Chamber er verdens største erhvervsorganisation. Organisationen ledes af en bestyrelse på ca. 100 erhvervsledere, og organisationens ansatte søger bl.a. at fremme valget af erhvervspositive kandidater til enkeltstats- og til forbundskongressen. Man søger indflydelse på lovgivning og regulering i øvrigt, så regler i højere grad udformes med hensyntagen til erhvervenes interesser.

Også internationale handelsforhold interesserer Chamber of Commerce. Ifølge Scévole de Gazotte skulle det transatlantiske samarbejde øges. Globaliseringen gav mulighed herfor. Gazotte nævnte, at ca. 75 pct. af de direkte udenlandske investeringer i USA kommer fra Europa.

Erhvervsministeriet. Møde med vicesstatssekretær for Erhvervsministeren med særligt ansvar for forholdene til Europa, Eric Stewart

Stewart har ansvar for handel og økonomisk samarbejde med 50 lande, særligt de europæiske lande og Rusland, for sikringen af amerikanske investeringer og intellektuelle rettigheder og har ansvaret for styrkelse af amerikanske kommercielle positioner i de pågældende lande. Stewart har også ansvaret for forhandling af eventuelle handelskonflikter med de pågældende landes regeringer.

Stewart takkede indledningsvis for Danmarks deltagelse i koalitionen i Irak og mente, at USA kunne lære af Danmark, hvor en meget stor procentdel af virksomhederne eksporterede.

På spørgsmål om det transatlantiske forhold, svarede Stewart, at han havde været i Davos i januar, og han mente, at der var mere der samlede end der spredte.

Men USA taler ikke om en frihandelszone omfattende USA og EU, men for en friere lovgivning. Han var noget bekymret over den foreslåede

kemikalielovgivning i EU, som han mente kunne få en meget uheldig virkning. Han mente, at SMV/MMV ville gå ned indenfor kemikaliesektoren. Juni 2005 skulle der på EU-USA-topmødet tages stilling til en plan (road-map).

Stewart havde talt med den danske økonomi- og erhvervsminister om, hvordan man kunne lette tilværelsen for amerikanske virksomheder i Danmark, hvilket var en forudsætning for, at man ville flytte amerikanske virksomheders R&D (forsknings- og udviklings) afdelinger til Danmark.

Der var spørgsmål til, hvordan virksomheder/ejere, der var gået konkurs blev behandlet i amerikansk lovgivning. Stewart sagde, at man enten kunne få frosset sine aktiver (kap. 7 i den amerikanske konkurslov) eller man kunne lukke og starte på ny (kap. 11).

Der var skabt 1,7 mio. nye jobs siden august 2003, sagde Stewart, bl.a. på grund af skattepakken mv. til SMV/MMV'er, der både indeholdt skattereduktioner og støttemuligheder.

Eric Stewart mente ikke, at virksomheder ville flytte på grund af skatterabat, men man skal gøre mere ud af undervisning af medarbejderne, så de bliver dygtigere og passer bedre til morgendagens udfordringer.

Amerikanske virksomheder kan finde ud af at eksportere til f.eks. Canada, men endnu er der ikke erfaringer i de fleste amerikanske virksomheder med handel uden for kontinentet, herunder heller ikke med Kina eller Europa. Stewart fandt, at virksomhederne i større omfang skulle interessere sig for eksport, herunder eksport til Europa.

Medievirksomheden Discovery Communications Inc. (Silver Spring, Maryland)

Direktionen for Discovery's europæiske division fortalte under en arbejdsfrokost udvalget om denne internationale medievirksomhed og dens udvikling, særligt i Europa, herunder forventninger til fremtidig medie- og netværksudvikling.

DEL II-B: ERUs BESØG I BOSTON

Fredag 24. September 2004: Boston (Massachusetts)

Besøg hos Biogen Idec

President og CEO James C. Mullen bød velkommen. Endvidere var der korte oplæg fra Burt Allenman, europæisk vice-direktør, Paul Coleman, vicedirektør og General Manager Danmark samt Nick Hækkerup, borgmester Hillerød.

Biogen Idec er en bioteknologisk virksomhed med en række produkter, bl.a. til bekæmpelse af sclerose, psoriasis, kræft mv. Der er i alt 4000 ansatte, heraf 600 i Europa. Der er internationalt hovedkvarter i Svejts. Det blev nævnt, at Biogen Idec havde et større overskud end alle de amerikanske flyselskaber tilsammen !

Biogen Idec gjorde opmærksom på, at der er forholdsvis få bioteknologiske miljøer, og de er alle højst 20 år gamle, bl.a. San Francisco, Colorado, München, UK/Cambridge, Boston/MIT/Cambridge, Medicon Valley (Nordsjælland/København/Skåne).

Biogen Idec ønskede en ny europæisk virksomhed og endte med at placere den i Hillerød. Man planlægger at producere medicin med 178 medarbejdere. Der forventes start af produktion i 2007. Denne første fase kræver en investering på næsten 2 mia. kr.

Biogen Idec var påbegyndt etablering i Hillerød for nogle få år siden, men projektet blev stoppet. Men nu har man for anden gang besluttet sig til at etablere een storskala produktionsfabrik ved Hillerød, placeret på et landområde i udkanten af Hillerød med udsigt til Frederiksborg Slot og tæt på en motorvejsafkørsel. Langtidsplanerne rummer mulighed for udvidelse til tre storskala produktions-faciliteter samt senere eventuelt laboratorier- og forskningsafdelinger.

Faktorer, der for Biogen Idec var afgørende for placering af en ny europæisk fabrik i Danmark/Hillerød (Medicon Valley):

- Medicon Valley var nærmere visionen om på sigt også at etablere en R&D afdeling (forsknings- og udviklingsafdeling). Irland havde været fint, hvis man kun var ude efter et bioteknologi-produktionsmiljø
- Danmark (Copenhagen Capacity og centrale og lokale myndigheder) gav hurtige svar på alt - og det er vigtigt, fordi der altid kommer overraskelser undervejs i etableringsfasen. Disse skal altid behandles hurtigt - og i fællesskab
- Medicon Valley kunne blive nr. 1 i løbet af de næste 10 år
- Venturekapital kan styrke præferencen for Medicon Valley:
Det blev nævnt fra Biogen Idec, at Medicon Valley klart ville være mere attraktivt, hvis man havde en disponibel venturekapital på f.eks. 5 mia US\$ til disposition for etablerede eller potentielle virksomheder i området.

Møde med MIT, Sloan School, Center for Entrepreneurship

Program manager Robert G. Ayan, MIT Entrepreneurship Development Program.

Der er i umiddelbar tilknytning til en række amerikanske universiteter udviklet klynger af virksomheder, som er udsprunget af universitetet - tidligere studerende eller tidligere lærere, der har startet op for sig selv på baggrund af et forskningsprojekt. Således ligger der inden for en kvadratkilometer - med MIT i centrum - en klynge af ca. 125 biotekniske virksomheder.

Nogle af disse virksomheder er fremmet af MIT/Sloan Schools efteruddannelses-kurser i etablering og udvikling af nye virksomheder. Centeret vurderer selv, at det har påvirket etableringen af ikke mindre end 5000 virksomheder med en samlet årlig omsætning på 200 mia. US\$. En række (nord)amerikanske universiteter har

som MIT en sammentænkning af udvikling, innovation, produktion og kommercialisering som et meget vigtigt perspektiv i deres uddannelses- og forskningsinstitutioner.

Det amerikanske system for start af nye virksomheder (entrepreneurial system) ses som bestående af fire sektorer:

1. Virksomhedsigangszettere (high-impact entrepreneurs) som har egen opsporing og har skaffet sig venturemidler og som yderligere modtager input fra:
2. Strategiske investeringer fra etablerede virksomheder
3. Offentlige myndigheders forsknings- og udviklingsstøtte
4. Offentlige og private universitetets overførsel af teknologi og forskningskompetence

Den amerikanske formel for vækst ifølge MIT:

- Skab effektive finansielle markeder
- Tilbyd R&D
- Sørg for regler, der sikrer intellektuelle rettigheder (så ideerne ikke bliver stjålet)
- Invester i teknologi-talenter
- Åbn op for nye markeder
- Etabler robuste og sikre infrastrukturer (f.eks. bredbånd)

Ayan præsenterede endelig nogle:

Hovedtrin for et projekt:

- Ide
- Afprøvning/testning/justering (training)
- Rådgivning (mentoring)
- Juridisk rådgivning
- Venture kapital fremskaffelse

Fire patentansøgninger pr. uge på MIT

Robert Ayan oplyste, at der bliver indleveret fire patentansøgninger pr. uge, og at der udvikledes to opfindelser hver dag på MIT.

På MIT er der en række studenteklubber, der afholder konkurrencer, bl.a. den såkaldte 50 K-konkurrence (hvor præmien er 50.000 US \$). For centeret er klubberne og konkurrencerne med til at skabe iværksætterkulturen på MIT. Projekterne giver de studerende erfaringer med udvikling af konkrete projekter, og styrker deres entrepreneurship-kompetencer. Sådanne projekter er også en tilvænnning for studenterne til det praktiske liv uden for universitetet og et godt supplement til de overvejende teoretiske studier. Endvidere styrker projekterne også studenternes evne til at arbejde i projektgrupper og arbejde interdisciplinært. Entrepreneur-centeret på MIT vurderer, at det bl.a. er vigtigt at kombinere teknisk/teknologisk innovation og management. Robert Ayan fandt, at det var et problem, at projekter ofte manglede gode forretningsplaner.

På verdensplan formodede Ayan, at der var ca. 1800 iværksætterkurser, så der var mange muligheder for at få uddannelse og ideer, hvis man selv ønskede at lave iværksætterkurser.

/Finn Skriver Frandsen

Den 15. september 2004

Erhvervsudvalgets studierejse til Canada og USA 18.-25. september 2004.

Erhvervsudvalget besøger i dagene 18.-25. september 2004 regeringsbyerne Ottawa i Canada samt Washington DC i USA samt Boston på USA's østkyst.

Studierejsen til Nordamerika skal ses i sammenhæng med de forudgående udvalgsrejser til Østeuropa (Tjekkiet og Slovenien) i 2002 og til Kina og Hong Kong i 2003, hvor nationale rammer for innovation, etablering, teknologi, produktion, handel, internationalisering og erhvervsudvikling blev set i et dansk perspektiv og en global sammenhæng.

Udvalget besøger bl.a.:

- canadiske og amerikanske virksomheder
- canadiske og amerikanske handelsministerier
- tænketanke (Brookings og The Progressive Policy Institute)
- erhvervsorganisationer og handelskamre
- parlamenternes erhvervsudvalg
- MIT/Massachusetts Institute of Technology, Sloan School (entrepreneurship)
- de danske repræsentationer (ambassade og generalkonsulater)

Følgende medlemmer af Erhvervsudvalget deltager i turen:

Rikke Hvilshøj (V) formand, Flemming Oppfeldt (V), Frode Sørensen (S), Jan Trøjborg (S), Peder Sass (S), Colette L. Brix (DF) næstformand, Poul Fischer (DF), og Carina Christensen (KF).

På invitation af Erhvervsudvalget deltager direktøren for Danmarks Erhvervsråd (Udenrigsministeriet), Birger Riis-Jørgensen og kontorchef Martin Bresson, Økonomi- og Erhvervsministeriet i studierejsen.

Programmet for besøget findes på Folketingets netsted: www.Folketinget.dk, Erhvervsudvalget, alm. del - bilag 611.

Rejsen er budgetteret til 275.000 kr.

Yderligere oplysninger kan fås hos:

Udvalgets formand, Rikke Hvilshøj på tlf. 33 37 45 11
Udvalgets sekretærer, Finn Skriver Frandsen på tlf. 33 37 55 23
og Karen Munk Christensen på tlf. 33 37 5524

Erhvervsudvalg henter inspiration i USA og Canada

Erhvervsudvalg henter inspiration i USA og Canada
Washington, fredag Af Regner Hansen, Ritzaus korrespondent
Erhvervsudvalg vil gennemgå detaljer i programmer om at hjælpe mindre virksomheder ud i verden efter en inspirerende rundrejse i USA og Canada.

Erhvervsudvalget i Folketinget sluttede fredag et næsten ugelangt besøg i USA og Canada, hvor de hentede inspiration til fremtidige initiativer.

Udvalget vil efter hjemkomsten studere amerikanske og canadiske programmer nøjere, som medlemmerne blev præsenteret for, og som skal hjælpe små og mellemstore virksomheder ud på det internationale marked.

- USA og Canada har gode programmer på området. De små og mellemstore virksomheder er rygraden i dansk økonomi. Derfor vil vi gerne undersøge, om vi på en bedre måde kan hjælpe dem til at komme ud over landegrænsen, siger udvalgsformand Rikke Hvilshøj (V) til Ritzau.

Hun beretter om indtrykkene fra besøg på virksomheder og samtaler med organisationer og politikere i Ottawa, Washington og Boston, at betydningen af at styrke innovation - udviklingen af nye produktionsmetoder og produkter - blev understreget gang på gang.

- Vi har mødt en dagsorden, der svarer til den danske, siger Rikke Hvilshøj om rundrejsen, som har været "meget intensiv" og "utrolig spændende".

Rikke Hvilshøj opfordrer dansk erhvervsliv til at være opmærksom på Canada som en indgangsport til Nordamerika. Den canadiske erhvervsstruktur minder om den danske, og fra dette springbræt er det nemmere at komme videre til et stort marked, vurderer hun.

Otte medlemmer af erhvervsudvalget har deltaget i rejsen, som indeholdt besøg på blandt andet virksomhederne CSC og Biogen IDEC, et medicinalfirma, som etablerer produktion i Hillerød.

Udvalget talte med repræsentanter for handelskammeret i USA, som er et sidestykke til Dansk Industri, og det mødte kongresmedlemmer med erhvervsmæssig indsigt.

Erhvervsudvalget sluttede af med at få en gennemgang af et iværksætterprogram på det ansete universitet Massachusetts Institute of Technology (MIT).

/ritzau/

**Faktisk program for Erhvervsudvalgets
studierejse til USA og Canada**

Lørdag 18. september 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl. 12.45	Check-in i Københavns lufthavn	
	<i>(Det opfordres at komme i god tid da der udbredt travlhed i lufthavnen i weekenden – sekretariatet vil være i lufthavnen fra kl. 12.00)</i>	
Kl. 13.45	Afrejse fra København (BA 815)	
Kl. 14.40	Ankomst London	
Kl. 17.05	Afrejse London (BA 097)	
Kl. 19.55	Ankomst Toronto	
Kl. 22.10	Afrejse Toronto (AC 468)	
Kl. 23.10	Ankomst til Ottawa Lufthavn Delegationen vil blive mødt af ambassadør Svend Roed Nielsen Roed Nielsen Transport til Hotel Château Laurier med minibus	Svend Roed Nielsen 797-2689
Kl. 24.00	Check-in på hotel Château Laurier 1 Rideau Street Ottawa, ON K1N 8S7	

Søndag 19. September 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl. -13.00	Morgenmadsbuffet på hotel fra kl. 6.30 til kl. 11	
	Formiddagen til fri disposition	
	Frokost på egen hånd	
Kl.13.00	Udvalget samles i hotellets lobby Afgang fra Hotel Château Laurier med minibus	Chauffør: Jean Souliere Tel: (613) 745-2727
Kl.13-14.00	Busrundtur i Ottawa med	

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Conference Aide Tours		
Kl.14.00	Ankomst til The Canadian Museum of Civilization	
Kl.14.00-15.45	Besøg på The Canadian Museum of Civilization	100 Laurier Street, Gatineau, Quebec J8X 4H2 Tel: (819) 776-7000 Fax: (819) 776-8300 www.civilization.ca
	Rundvisning 60 min. i "The Grand Hall" og "Canada Hall". Kl. 15-15.45 tid på egen hånd på museet	Kontakt: Patricia Tel. (819) 776-8391
Kl.15.45	Afgang til ambassaden med minibus	
Kl.16.00	Ankomst til den danske ambassade	
Kl.16.00-18.00	Briefing ved Ambassadør Svend Roed Nielsen. Canadas økonomi og politiske situation samt Canadas erhvervspolitik. Gennemgang af udvalgets program i Canada	Den Danske Ambassade 47, Clarence Street Ottawa, Ontario K1N 9K1 Tel: (613) 562-1811
Kl.18.00	Afgang fra ambassaden (til fods)	
Kl.18.15	Ankomst til restaurant Empire Grill	
Kl.18.15	Middag på Empire Grill Middagen er for egen regning	Empire Grill 47 Clarence Street Ottawa, Ontario K1N 9K1 Kontakt: Heather, Tel. (613) 241-1341
Kl. 21.30	Afgang til hotel Château Laurier Delegationen enten går eller kører med minibus	
Kl. 21.15	De sidste 4 deltagere ankommer til	Medlemmerne tager

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
	Ottawa lufthavn Fly nr. AC468 fra Toronto	selv en taxa fra lufthavnen til Hotel Château Laurier

Mandag 20. september 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl. 08.30	Samling i hotellets lobby	
Kl. 08.35	Afgang til Industry Canada (Erhvervsministeriet) med minibus NB: Medbring legitimisation (pas) til alle møder	Chauffør: Jean Souliere, Tel: (613) 745-2727
Kl. 08.50	Ankomst til Industry Canada	
Kl. 09.00-12.00 Inkl. 20 min. pause i midten	Besøg hos Industry Canada Møde med: Renée St-Jacques , Senior Ass. Deputy Minister for the policy sector Jerry Beausoleil , Special Advisor, Strategic Policy Emne: Canadas erhvervs politik og innovationsstrategi, teknologioverførsler mellem universiteter og private, kommercialisering af forskning, vilkår for SMVer	Industry Canada C.D. Howe Building 235 Queen Street Ottawa, Ontario K1A 0H5 Kontakt: Monika Bertrand bertrand.monika@ic.gc.ca Tel: (613) 954-4236 Dyan Cross Cross.dyan@ic.gc.ca Tel: (613) 954-5334
Kl. 12.00	Afgang til fods fra Industry Canada	
Kl. 12.15	Ankomst til Café Toulouse	
Kl. 12.15 – 13.15	Frokost på Café Toulouse Frokostbuffet - frokosten er for egen regning	Marriott Hotel 100 Kent Street Ottawa, Ontario K1P 5R7 Kontakt: Nora Tel: 238-1122
Kl. 13.15	Afgang fra frokost til BreconRidge med minibus	

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl.14.00	Ankomst til Breconridge	
Kl.14.00 – 16.30	<p>Besøg hos March Networks arrangeret i samarbejde med Ottawa Centre for Research and Innovation, OCRI</p> <p>Møde med:</p> <p>CEO Peter Strom, March Networks</p> <p>CEO Leo Lax, Skypoint Capital</p> <p>Executive Director Michal Darch, OCRI</p> <p>Emner:</p> <p>Klyngedannelse, højteknologiske industrier, innovation og venture- capital finansiering</p>	<p>Breconridge Manufacturing Solutions Corporation. 500 Palladium Drive Ottawa, Ontario K2V 1C2 Tel: (613) 886-6000</p> <p>Kontakt: Michael Darch, OCRI Tel: (613) 592 8160 mdarch@ocri.ca</p>
Kl.16.30	Afgang fra March Networks med minibus	
Kl.17.15	Ankomst til Hotel Château Laurier	
Kl. 17.15 - 19.15	Tid på egen hånd	
Kl.19.15	Afgang fra Hotel Château Laurier til ambassadørens residens med minibus	
Kl.19.30	Middag hos ambassadør Svend Roed Nielsen med canadiske gæster	<p>Svend Roed Nielsen 420 Lisgar Road Ottawa, Ontario K1M 0G1 Tel: (613) 746-6622</p>
Ca. Kl. 23.00	Afgang fra ambassadørens residens til Hotel Château Laurier med minibus	

Tirsdag 21. September 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl.08.15 (senest)	Tjek ud fra Hotel Chateau Laurier. Bagage sættes på minibus Udvalget går til konferenceværelset Executive Boardroom på hotellet	
Kl. 8.30- 10.15	Rundbordsdiskussion: Erhvervslivets vilkår under hastigt skiftende betingelser Møde med: Canadian Manufactures and Exporters Deborah Turnbull , Vicepresident International Business Development	Møderum på Hotel Château Laurier 1 Rideau Street Ottawa, ON K1N 8S7 Tel: (613) 241-1414 Fax: (613) 562-7030 (Executive Boardroom)
	<i>The Conference Board of Canada</i> Brian Guthrie , Director Innovation & Knowledge Management	
	Public Policy Forum Yves Poisson , Director of Special Projects Emne: Udfordringerne for canadisk erhvervsliv og erhvervspolitik set i lyset af betydningen af transformeringen til videnssamfund samt påvirkninger af globaliseringen	
Kl.10.15	Afslutning på mødet	
Kl.10.30	Afgang fra hotellet til parlamentet med minibus	Chauffør Jean Souliere Tel: (613) 745-2727
Kl.10.45	Ankomst til det canadiske parlament	

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl.11.00-12.00	Besøg i det canadiske parlament Deltagere: Brent St. Denis , formand for parlamentets udvalg for industri, videnskab og teknologi samt øvrige parlamentsmedlemmer Emne: Erhvervspolitik i Canada, politiske vilkår og visioner	Parliament Hill Ottawa, Ontario K1A 09A www.parl.gc.ca Tel: (613) 992-4793 Kontakt: Udvalgssekretær: Louise M. Thibault (613) 947-1971
Kl.12.10	Afgang fra parlamentet til frokost på National Arts Centre (pr. minibuss – mulighed for at gå)	
Kl.12.20	Ankomst til National Arts Centre	
Kl.12.20-13.40	Frokost på National Arts Centre – Le Café Frokost reserveret til 17 personer under Ambassadør Nielsen. Frokosten for egen regning	National Arts Centre 53 Elgin Street Ottawa, Ontario K1P 5W1 Kontakt: Virginia Tel: (613) 594-5127
Kl.13.40	Afgang fra Le Café til ambassaden med minibuss	
Kl.14.00	Ankomst til den danske ambassade	
Kl.14.00-16.15	Den canadiske bioteknologiske sektor Møde med: CEO Dr. Martin Godbout og Vice president Marc LePage , Genome Canada CEO Louis Lamontagne , PainCeptor Emne: Bioteknologi. Regeringens strategi for forskning og udvikling. Effekter	Den Danske Ambassade 47, Clarence Street Ottawa, Ontario K1N 9K1 Tel: (613) 562-1811 Kontakt: Genome Canada Tina Grznar Tel: (613) 751-4460 tgrznar@genomecanada.ca www.genomecanada.ca

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
-------------	-----------------	----------------------

fra universitetsmiljøet, vilkår for
kommercialisering og SMVer

Kl.16.30 Afgang fra ambassaden til Ottawa
lufthavn med minibus

Kl.17.00 Ankomst og check-in Ottawa
Lufthavn

(spisning på egen hånd)

Kl.18.55 Fly fra Ottawa til Washington
DC med Air Canada
(AC 334)

USA-besøg

Detaljeret program for USA-besøget vil blive udleveret i lufthavnen

HUSK at medbringe pas til alle møder

Tirsdag den 21. September 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
-------------	-----------------	----------------------

Kl. 20.27

Ankomst Washington Dulles internationale
lufthavn

Delegationen vil blive modtaget af Niels Boel
Abrahamsen, økonomisk rådgiver

Kl. 21.30

Ankomst til Holiday Inn, Georgetown

2101 Wisconsin Ave.
Washington, DC 20007
Tlf.: 202 338 4600
Fax: 202 338 4458
www.higeorgetown.com

Onsdag den 22. september 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl. 09.00	Briefing ved ambassadør Ulrik Federspiel om amerikansk politik og økonomi	3200 Whitehaven St. NW Washington DC 20008 Tlf. 202 243 3400 Fax 202 328 1470
Kl. 10.00	Møde med Senior Fellow Lael Brainard fra tænketanken The Brookings Institution <u>Emner:</u> Udsigterne for amerikansk og global økonomi. Produktivitet, innovation, iværksætterpolitik og transatlantiske handelsforbindelser	1775 Massachusetts Ave. NW Washington DC 20036 Tlf. 202 797 6000 Fax 202 797 6004
Kl. 11.00	Besøg hos IT-virksomheden CSC <u>Emner:</u> Innovation, udsigterne for IT- og telesektoren, outsourcing, offentlig regulering inden for IT- og andre højteknologi-sektorer. Samarbejde mellem Den offentlige og private sektor	3170 Fairview Park Drive Falls Church, VA 22042
Kl. 12.30	Frokostmøde med danske og amerikanske erhvervsfolk	
Kl. 14.30	Møde med erhvervsorganisationen US Chamber of Commerce <u>Emner:</u> Investeringer i industrien, konkurrenceevne, betingelser for økonomisk vækst, outsourcing, global markedsåbning, innovation og transatlantisk handel	1615 H Street, NW Washington DC 20062 Phone: 202-463-5560

Kl. 16.00 **Møde hos Department of Commerce**
(Erhvervsministeriet),

Emner:

Administrationens erhvervs politik. Industriens konkurrenceevne og betingelserne for økonomisk vækst, investeringer i industrien. Global markedsåbning og transatlantisk handel, innovation, venture kapital og outsourcing

Kl. 19.00 **Middag hos ambassadøren**

3200 Whitehaven St. NW
Washington DC 20008
Tlf. 202 243 3400

Torsdag den 23. september 2004

Tid:	Program:	Kontakt/Sted:
Kl. 09.30	Besøg hos medievirksomheden Discovery Communications Inc. <u>Emner:</u> Innovation, globalisering og udsigterne for telekommunikations- og mediesektoren, synergier mellem medier og højteknologi med vægt på IT og mobil-telefoni og tilsyn med telekommunikations- og mediesektoren	One Discovery Place Silver Spring, MD 20910 Tlf. Fax 240 662 1500
Kl. 11.30	Møde med House Energy and Commerce Committee, Repræsentanternes Hus <u>Emner:</u> Konkurrenceevne, vækst- og produktionsfremmende foranstaltninger, outsourcing, innovation og iværksætterpolitik, små og mellemstore virksomheder, transatlantisk handel og samarbejde på	2109 Rayburn House Office Building Independence ave. & S. Capitol St. SW Washington DC 20515

tilsynsområdet

Kl. 12.00

Rundvisning i Kongressen

Kl. 13.00

**Frokostmøde med politisk analytiker om
præsident- og kongresvalget**

(frokost betales over rejserafregning)

Kl. 14.30

**Møde Small Business and Entrepreneurship
Committee, Senatet**

154 Russell Building
United States Senate

Emner:

Konkurrenceevne, vækst- og produktionsfremmende
tiltag, outsourcing, innovation og iværksætterpolitik,
små og mellemstore virksomheder, transatlantisk
handel og samarbejde på tilsynsområdet

Kl. 17.00

Afrejse til Boston fra Ronald Reagan Airport

Kl. 18.55

Ankomst til Boston

Transfer til Hotel Hilton Back Bay

40 Dalton Street
Boston, MA02115-3123
Tel: 1-617-236-1100
Fax: +1-617-867-6104

Fredag den 24. september 2004

Tid:

Program:

Kontakt/Sted:

Kl. 10.00-
13.00

Besøg hos biotekvirksomheden Biogen Idec.

Besøget vil omfatte en præsentation og drøftelse med
repræsentanter for Biogen Idec efterfulgt af en

rundvisning i området/laboratoriet og produktionsenheden afsluttende med frokost samt frokostmøde med borgmester Nick Hækkerup.

Kl. 13.30-15.30 **Besøg hos MIT – Sloan School. Møde med professor Ken Morse** One Amherst Street, Room E40-196
Cambridge, MA 02142-1352
<http://entrepreneurship.mit.edu>
Tlf. 617 253 8653
Fax 617 253 8633

Besøget vil omfatte bl.a. omfatte et besøg på MIT Entrepreneurship Center

Kl. 17.50
Afrejse fra Boston Logan Airport (BA 212)

Kl. 06.15
Ankomst til London/Heathrow

Lørdag den 25. september 2004

Kl. 06.55
Afgang fra London/Heathrow (BA 812)

Kl. 09.45
Ankomst til København

Detaljeret rejseplan

Flyrejse er reserveret med British Airways & Air Canada:

HVILSHOEJ/RIKKE MS
OPPFELDT/FLEMMING MR

CHRISTENSEN/CARINA MS
TROEJBORG/JAN MR
SKRIVER FRANDSEN/FINN MR
JOERGENSEN/TOMMY MR
BRESSON/MARTIN MR

7 pladser:

18.09.04	København-London/Heathrow _____	13.45	--
14.40	BA815		
	Heathrow – Toronto _____	17.05	--
19.55	BA097		
18.09.04	Toronto – Ottawa _____	22.10	--
23.10	AC468		
21.09.04	Ottawa – Washington/Dulles International ____	18.55	--
20.27	AC334		
23.09.04	Washington/R. Reagan national - Boston ____	17.30	--
18.55	AA4719		
24.09.04	Boston – London/Heathrow _____	17.50	--
05.15 +1	BA212		
25.09.04	Heathrow – København _____	06.55	--
09.45	BA812		

BRIX/COLETTE LONE MS
FISCHER/POUL MR
SOERENSEN/FRODE MR
CHRISTENSEN / KAREN MUNK MS

4 pladser:

19.09.04	København-London/Heathrow _____	10.45	--
11.45	BA813		
	Heathrow – Toronto _____	15.15	--
18.05	BA099		
19.09.04	Toronto – Ottawa _____	20.10	--
21.13	AC466		
21.09.04	Ottawa – Washington/Dulles International ____	18.55	--
20.27	AC334		
23.09.04	Washington/R. Reagan national - Boston ____	17.30	--
18.55	AA4719		
24.09.04	Boston – London/Heathrow _____	17.50	--
05.15 +1	BA212		
25.09.04	Heathrow – København _____	06.55	--
09.45	BA812		

SASS/PEDER MR

1 plads:

18.09.04	København-London/Heathrow _____	13.45	–
14.40	BA815		
	Heathrow – Toronto _____	17.05	–
19.55	BA097		
18.09.04	Toronto – Ottawa _____	22.10	–
23.10	AC468		
21.09.04	Ottawa – Washington/Dulles International ____	18.55	–
20.27	AC334		
23.09.04	Washington/R. Reagan national - Boston ____	17.30	–
18.55	AA4719		
27.09.04	Boston – Toronto _____	11.00	–
12.40	AA4567		
01.10.04	Toronto - London/Heathrow _____	19.55	–
08.00 +1	BA098		
02.10.04	Heathrow – København _____	09.55	–
12.45	BA814		

RIIS-JØRGENSEN/BIRGER – afventer rejseplan

Alle flytider er oplyst i lokaltider.